

есть стабильна во времени, а всякое ее изменение опосредовано изменением опять-таки языка. Особенно это наглядно в особых исторических событийных ситуациях, на переломе, как говорится, эпох-парадигм. И лучший способ отразить кризисную ситуацию – «это наблюдать за изменением языка» (Г.-Г. Гадамер). Ведь оно – это, по сути, изменение пути нашей мысли, всего жития-бытия со всеми его очевидной повседневностью и мистической сакральностью. Поэтому-то «Бог заставляет нас говорить» (О. Розеншток-Хюсси). Говорить и говорить всеми одаренными-обретенными языками – речью, жестом, письмом, красками, камнем...

Так с первых именованій Адама-Евы, человек действительно стал «как боги», то есть обрел свободу от закрепощенности в здесь-и-сейчас – способность мыслить, мечтать, строить планы, сомневаться, интересоваться, соизмерять, выбирать, дабы адекватно приспособиться, и творчески, в теории и на практике, направить свое бытие к иному-лучшему. Дабы творить себя-собой как духовную, следовательно, абсолютную ипостась. Ибо перед ним открыта безграничная возможность вопрошать и делиться самым сокровенным и предопределяющим. На что, по нашим представлениям, способен разве что Бог-Абсолют, заговоривший только с Человеком, который, выходит, заставил Его говорить. И этот дар-предназначение навсегда останется с нами. По крайней мере, пока ходить, да и летать-мечтать тоже, мы умеем...

Історія фіксації та характерні риси обрядів післявесільного етапу на теренах етнографічної Волині в другій половині XIX ст.

В. Р. Немец
vniemiets@gmail.com
(Львів, Україна)

У структурі традиційного волинського весілля чітко простежується комплекс обрядодій демонстративно-карнавального характеру, що відбувалися протягом тижня і були пов'язані з

прилученням молодої до роду молодого. Дана ритуальна частина означається дослідниками як післявесільний етап.

Післявесільний етап, як окрема структурна одиниця весільного обряду українців, вперше був виокремлений у відомій узагальнюючій праці В. Борисенко, в якій авторка розглядає його як «ряд обрядодій, що виконувалися протягом тижня і були пов'язані з шануванням батьків з нагоди одруження сина (особливо найменшого в сім'ї), приєднанням невістки до родини чоловіка» [1, с. 84], що завершувався обрядовим скріпленням родичання двох сімей. Таким чином, В. Борисенко, запропонувавши власну дефініцію післявесільного циклу і систематизацію його компонентів, відійшла від тенденції, що до того домінувала в джерелах та історіографії і полягала в механічному переліку звичаїв і обрядів даного етапу.

Уявлення про те, яким був післявесільний етап на Західній Волині на початку другої половини XIX століття отримуємо із описів відомого польського етнографа і фольклориста О. Кольберга, зроблених ним на цих теренах у 1862 році [2, с. 94]. Так, за свідченнями вченого, до післявесільних ритуальних актів і обрядів, що тривали протягом тижня, можна віднести:

- Понеділок – перевірка молодої на «чесність», вмивання молодих, почіпчування молодої і зав'язування їй хустки, триразовий обхід молодих навколо столу, скидання очіпка молодої, розподіл короваю, обдаровування молодою роду молодого, відвідування пана;
- Вівторок – «делегація» до матері молодої, взування тещі молодим, презва, підміна молодої, гостина у молодого;
- Середа – ігри та забави переодягнених сватів та гостей;
- Неділя – гостина у батьків молодої.

На початку 60-их рр. XIX ст. матеріальна і духовна культура Волині була предметом дослідження польського вченого Т. Стецького. Повідомляючи про післявесільний етап даної місцевості автор зазначає, що в понеділок, після підтвердження «чесності молодої» молодий чіплав усім гостям червоні стрічки, а молодій накидав очіпок; молода, в свою чергу, обдаровувала рід молодого. Розділивши коровай, молоді здійснювали відвідини родичів і пана, повернувшись з яких молодий зі сватами вирушав на

перезву, після чого ще відбувався акт ритуальної підміни молодої. У вівторок на весіллі надалі тривали танці і забави, а вже наступного дня новостворена родина приступала до щоденної рутини [8, с. 88].

Цінні відомості про післявесільний етап на Волині знаходимо на сторінках польського народознавчого періодичного видання «Zbiór wiadomości do antropologii krajowej». Так, за даними В. Малиновської, окрім відомих уже нам ритуальних актів зав'язування хустки молодій, виводу, відвідування пана і обдаровування роду, в першій повесільній понеділок відбувалась «утилізація» весільних атрибутів: квітку, що була пришпилена до шапки молодого, зашивали в подушку, а весільне деревце закидали на дах [6, с. 263].

Нарешті, говорячи про післявесільні звичаї і обряди на Волині в другій половині XIX ст., не можемо оминати увагою доробок відомого народознавця П. Чубинського – «Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край», що став наслідком трьох експедицій, здійснених вченим у 1869–1870 рр. Так, у четвертому томі даної праці знаходимо два ґрунтовні описи весільного дійства із досліджуваних нами теренів. Перший з них, - із села Млинів Дубнівського повіту (зараз – смт Млинів, районний центр Рівненської обл.), цікавить нас з огляду на присутність локальної народної назви повесільного понеділка – *зводина*. Зокрема, як зазначає автор, після обряду «комори» сваха, дві приданки і весільний дружко накладали на молоду очіпок і хустку, а зверху ще клали покривало, яке згодом свекор мав скинути на піч [5, с. 611].

Деякі відомості про повесільний етап на Західній Волині кінця XIX ст. знаходимо у праці польського дослідника Б. Сокальського, присвяченій економічній, географічній, історичній і культурній характеристиці Сокальського повіту [7, с. 3]. До прикладу, описуючи різновид «циганщини» у селах Свитазів і Стенятин (обидва села зараз належать до Сокальського р-ну Львівської обл.), вчений зазначає, що по завершенні весілля свати перебиралися на циган, жидів та жебраків, і ходили селом просити на господарство для молодих.

Накопичення матеріалів з весільної обрядовості історико-етнографічної Волині активізується наприкінці XIX – на початку

XX ст. Саме в цей час з'являються друком описи весілля, зібрані і упорядковані знаним етнографом і фольклористом, членом «Товариства дослідників Волині» В. Кравченком. Зокрема, за свідченням автора, у с. Курозвани Острозького повіту (зараз – с. Курозвани Гошанського р-ну Рівненської обл.) по весільний етап тривав два дні: в понеділок ввечері молодий брав дружків, сваху і йшов на перезву за тещею, після чого в його хаті відбувався перепій, а у вівторок обдаровували матір молодой, - молодий взував їй чоботи і «обсилав» пирогами, спеченими дружиною [3, с. 149].

Нарешті, не можемо оминати увагою ґрунтовний запис весілля із села Сковородки Старокостянтинівського повіту (зараз – с. Сковородки Старокостянтинівського р-ну Хмельницької обл.), здійснений вченим-красзнавцем М. Теодоровичем в рамках історико-статистичного опису церков і парафій Волинської єпархії. Зокрема, у згаданому селі весілля у бідних сімей закінчувалося перезвою, а в багатих тривало до четверга під назвою «забирання», зміст якого полягав в тому, що весільне святкування «передислоковувалося» в хати свах, сватів, світилок, і завершувалося гучним бенкетом у корчмі [4, с. 263].

Таким чином, станом на кінець XIX ст. у структурі післявесільного етапу історико-етнографічної Волині виділяються такі основні ритуальні акти і обряди, як: перевірка «чесності» молодой, накладання молодій очіпка і пов'язування їй хустки, вивід, биття курей, циганщина, ритуальна підміна молодой, скидання очіпка молодой на піч, розподіл короваю, перезва, взування зятем тещі, перевірка господарської вправності молодой, утилізація весільних атрибутів, відвідування молодими пана, гостина у батьків молодой. Характерною ознакою етапу є розмаїття локальних народних назв повесільних днів, які є лінгвістичним відображенням головних обрядодій у свідомості селян. Тривалість етапу обмежується тижнем (за умови високого рівня матеріального добробуту родин молодого і молодой); в той же час траплялись випадки відсутності післявесільного циклу (за винятком таких обов'язкових актів, як розподіл короваю і зав'язування молодій хустки), якщо перевірка молодой на «чесність» давала негативний результат. За таких обставин у дію вступало так зване «бридке весілля», – тотальна ганьба молодой і її роду, що проявлялася за посередництвом вербального і акціонального осуду.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисенко, В.К. Весільні звичаї та обряди на Україні. – К., 1988. – 192 с.
2. Болтарович, З. Україна в дослідженнях польських етнографів XIX ст. – К., 1976. – 139 с.
3. Кравченко, В. Свадьба в с. Курозванах // Труды общества исследователей Волыни. – Житомир, 1902. – Т. I. – С. 118–150.
4. Теодорович, Н. Волынь в описаниях городов, местечек и сел в церковно-историческом, географическом, археологическом и др. отношениях // Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии. – Почаев, 1899. – Т. 4: Староконстантиновский уезд. – 450 с.
5. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край, снаряженной императорским Русским географическим обществом. Юго-западный отдел. Материалы и исследования, собранные д. чл. П. П. Чубинским. – СПб., 1877. – Т. 4. – С. 680 с.
6. Malinowska, W. Obrzędy weselne ludu ruskiego we wsi Kudynowcach, powiecie Złoczowskim // Zbiór wiadomości do antropologii krajowej. – Kraków, 1883. – Т. 7. – S. 244–264.
7. Sokalski, B. Powiat Sokalski pod względem geograficznym, historycznym i ekonomicznym. – Lwów, 1899. – 491 s.
8. Stecki, T. Wołyn pod względem statystycznym, historycznym i archeologicznym. – Lwów, 1864. – Т. I. – 388 s.

Нацыянальна–азначныя кампаненты лексічнага значэння слова (на матэрыяле беларускай, рускай, англійскай моў)

Н.Ю. Паўлоўская
n.pavlovskaya@tut.by
(Мінск, Беларусь)

Нацыянальныя ўласцівасці любой мовы рэалізуецца ў першую чаргу праз яе лексічны склад. У семантыцы слова замацаваны гістарычныя асаблівасці развіцця народа, яго найважнейшыя этнічныя і архетыпічныя коды, увасоблены пэўны тып светапогляду